

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ

Περὶ τοῦ Γκαίτε ως λυρικοῦ ποιητοῦ.*

Οία δὲ ἡ δύναμις αὕτη καὶ τὸ ὑπέρτατον τῆς ἀληθινῆς μεγαλοφύΐας κύρος. Μόνον ὅταν οἱ δάκτυλοι αὐτῆς δονήσωσι τὰς χορδὰς τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, μόνον ὅταν ἡ πνοὴ αὐτῆς ἐμφυσήσῃ εἰς ἡμᾶς τὸ μαγικὸν αὐτῆς φίλτρον, τότε μόνον γεννᾶται ἐν ἡμῖν ὁ ἐνθουσιασμὸς ἔκεινος, διστις πλάττει μεγάλους χαρακτῆρας, ὑπεραίρει τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀποτελεῖ ἔξι αὐτῶν μεγάλα, μακάρια ἔθνη. Εἰς ἀμβωνα μετέβαλον οἱ γίγαντες ἔκεινοι τὴν γερμανικὴν σκηνὴν, αὐτοὶ ἔσπειραν εἰς τὰς ψυχὰς τῆς γενεᾶς των τὸν σπόρον τοῦ ἔθνικοῦ τῶν Γερμανῶν μεγαλείου, αὐτοὶ ἀνέκοψαν τὸ ἀκατάσχετον ῥῦμα τῆς παπικῆς ἐπικρατήσεως, αὐτοὶ ἐσκόρπισαν τὸ ἄσμα εἰς τὰς χεῖλη τῆς νεολαίας καὶ ἐσαλεύθησαν αἱ ψυχαί, καὶ ἐταράχθησαν αἱ καρδίαι, καὶ ἀνεπτερώθησαν αἱ διάνοιαι καὶ ἀνέκτησαν τὴν δύναμίν των οἱ βραχίονες τῆς διαμαρτυρίσεως καὶ διὰ μιᾶς ἡκούσθη αἰθερία τις ἀρμονία, ἀπὸ μυριάδων στομάτων ἐκπεμπομένη, διότι τὸ ἄσμα ὑπερεπήδησε τοὺς φυλετικοὺς φραγμούς, ἡ ἀντικῆλα τῶν μικροπόλεων κατεκλύσθη ὑπὸ τὰ κύματα τῶν μελωδικῶν ἐκείνων ἥχων, καὶ ἡ Γερμανία μία καὶ μεγάλη ἔκτοτε ἐν τῷ κοινῷ ἄσματι, δὲν ἐβράδυνε γ' ἀποτελέσῃ ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν μίαν ἐπίσης καὶ μείζονα πολιτείην πατρίδα.

Οἱ, τι ἔπραξεν εἰς καὶ μόρος ποιητὴς τῶν Γερμανῶν, καὶ διὰ τοῦτο ὁ μέγιστος, δύναται νὰ ἔξισθῃ πρὸς τὸ μέγιστον ὄντως ἔργον τῶν μεγάλων τοῦ κόσμου ἀναμορφωτῶν, διότι τοιοῦτοι εἶναι ἀναμφιθίλως οἱ ποιηταί, καὶ δοσοὶ ἐν γένει διὰ τοῦ ἰδίου πνεύματος ἡ τῆς καρδίας ἐμρηνεύουσι τὸ ἴδιανικὸν παντὸς βιωσίμου ἔθνους. Τὸ ἡμέτερον ἔθνος ἔσχε τὸν τιμητικὸν τοῦτον τῆς βιωσιμότητος τίτλον, ἀλλ' ἔσχεν ἀνέκαθεν καὶ μέχρι πρὸ αἰῶνος ἔτι καὶ ποιητάς, οἵτινες ἐφ' ὅσον μὲν ἀνηκουσιν εἰς τὴν ἀρχαιότητα κατοπτρίζουσιν ἐν τοῖς ἰδίοις ἔργοις τὰς πατέρους ἀρετὰς καὶ πληροῦσι διὰ τοῦ ὄντος αὐτῶν σύμπασαν τὴν ἴστορίαν τοῦ ἀνθρωπίου πολιτισμοῦ, ἐφ' ὅσον δὲ προσπελάζουσι πρὸς τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους ἔξκολουθούσι: μὲν ἐκφράζοντες τὰ μυχαίτατα τοῦ ἔθνους αἰσθήματα, οὐδαμῶς δὲ ἀποβάλλουσι τὴν ἀνεκτίμητον αὐτῶν ἀξίαν ὑπὸ τὴν σεμνὴν καὶ σημαντικωτάτην τῆς δημοτικῆς ἀνωνυμίας σφραγίδα.

Ἴσως ἐν οὐδεμιᾷ ἀλληγ φιλολογίᾳ φρίνεται τοσοῦτον φρεινὴ καὶ ἀναμφισθήτητος ἡ ἀλτίθεια αὕτη, ὅτι ὁ ἔθνικὸς ποιητὴς εἶναι ἐμρηνευτής καὶ ὡς ἔγγιστα ἔργάτης τοῦ ἔθνικοῦ μεγαλείου. Οἱ Gothe, τὸν ὄποιον θέλουμεν νὰ παραστήσωμεν κυρίως ὡς ἀνθρωπον, δῆλα δὴ αἰσθανόμενον, πονοῦντα, σκεπτόμενον, πάσχοντα, δρῶντα καὶ πονοῦντα, ὡς ἀνθρωπον, εἶναι σημαντικός τῆς ἀληθείας ταῦτης, μόνη δὲ ἡ ὑπερήφανος τοῦ μεγίστου ἀν-

δρὸς ὑπεροχὴ ἔδωκεν ἵσως λαβήν εἰς τὴν ἀβάσιμον ἀντιληψιν, ὅτι τὸ ἀέτιον τοῦ Ὀλυμπίου βλέμμα περιέλαβεν εὑρύτερον τῆς ἴδιας πατρίδος ὅρζοντα. Η πτῆσις τοῦ θείου ὄρνεως ἐσμίκρυνεν αὐτὸν εἰς τὰ ὅμματα πεζολογούντων καὶ χαμαιπετῶν κριτικῶν!

«'Αλλ' ἔγώ ψάλλω,»
λέγει ἔκεινος,

«Ἐγὼ ψάλλω ὡς ψάλλει τὸ πτηνόν, τὸ ὄποιον κάθηται εἰς τοὺς κλάδους τοῦ δένδρου, ἀφανές καὶ ἀγνώριστον, καὶ τὸ ἄσμά μου εἶναι ἡ μόνη ἀμοιβή μου».

Ἡ χαρακτηριστικὴ αὕτη τοῦ λυρικοῦ πηγούτου στροφὴ παρέχει ἡμῖν εἰκόνα τοῦ κατ' ἔξοχὴν λυρικοῦ ποιητοῦ ὡς ἀνθρώπου. Ο ποιητὴς ἀνθρωπος ἀπολαύει τοῦ ἰδίου αἰσθήματος καὶ ἐν τῇ ἀπολαύσει ταύτη ἀνευρίσκει τὴν ἐκανοποίησιν τῶν αἰσθηματικῶν αὐτοῦ ἀπαντήσεων. Γνωστὴ εἶναι ἡ διαίρεσις τῆς καθολού ποιήσεως εἰς ὑποκειμενικὴν καὶ ἀντικειμενικὴν, ἀλλ' ὁ ἡμέτερος ποιητὴς ἡτοῦ ὑποκειμενικὸς κυρίως κατὰ τοῦτο, ὅτι παρὰ τὴν εύρυτάτην τοῦ ἔξι ἀντικειμένου, τοῦ ἔξωτερικοῦ τῶν πραγμάτων κόσμου, γνῶσιν εἰχεν ὅλην τὴν προσοχὴν του ἐστραμμένην πρὸς ἑαυτόν, πρὸς τὸ ἰδίον ἔγώ καὶ διὰ τοῦτο ἔλεγε κατὰ τρόπον ἐκφραστικώτατον: «οὐ, τι εἰξεύρω, οὐ, τι ἔμαθον, οὐ, τι γινώσκω, δύνανται πολλοί, ὅλος ὁ κόσμος νὰ τὸ μάθωσιν οὐ νὰ τὸ γνωρίζωσιν ἡδη, ἀλλ' οὐ, τι αἰσθάνομαι μόνος ἔγώ τὸ αἰσθάνομαι» . . . — Ἐπερπετεῖος νὰ προσθέσῃ ὅτι: καὶ μόνος αὐτὸς ἔλαβε παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸ μοναδικὸν δῶρον τῆς ἐκδηλώσεως τοῦ αἰσθηματικοῦ αὐτοῦ βίου κατὰ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε, οὐ, τι ἔξεστό μας τὰ λιγύφθιογγα χεῖλη του νὰ ἀντιχήσῃ καὶ νὰ ἀντιχῇ εἰς πᾶσαν ἀνθρωπίνην καρδίαν, διότι κατ' ἔξοχὴν ἀνθρωπος εἶναι ὁ ποιητὴς, κατ' ἔξοχὴν δὲ ἀνθρωπος ἢν ὁ Ὀλυμπίος Gothe.

Τοιοῦτος τῶν Μουσῶν ἱεροφάντης δὲν ἡτοῦ δύνατάν αἰσθανόμενος, παθαινόμενος καὶ ἔξωτερικεύων τὸ ἰδίον πάθος νὰ μὴ συγκυνήσῃ πάντα ἀνθρωπον αἰσθανόμενον. Η τέχνη ἀφ' ἐνός καὶ ἡ φύσις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ἀφ' ἐτέρου εἶναι τοιαῦται, ὥστε ὅταν ἡ πρώτη ἀληθεύῃ, νὰ ἐνωτίζηται τὴν ἀλτίθειαν ταύτην ἡ ἄλλη. Πολυπλόκων αἰσθημάτων ἐναλλαγὴν ἀνέχουσιν οἱ πολύχορδοις τῆς λύρας αὐτοῦ τόνοι, ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχὴ ἡμῶν εἰσδέχεται καὶ χωρεῖ πᾶσαν ταύτην τὴν ποικιλίαν τῶν αἰσθηματικῶν ἀποχρώσεων, διότι συγγενέσιμεν οἱ ἀνθρωποι πρὸς τὸν θείον ἀνθρώπον, ὡς ἡμεῖς πάσχοντα, ίκανὸν δὲ νὰ ἐκφράσῃ τὰ ἀνθρώπινα πάθη.

Ο ξένος ποιητὴς διατρέχει τὰς ὥραιοτάτας τῆς Ἰταλίας κοιλάδας καὶ ἐφωτῆ ἡμᾶς ἐκεῖθεν ἐάν γνωρίζωμεν τὴν ὥραιαν τῆς μεσημερίας χώραν, τῆς ὄποιας ἀπαριθμεῖ τοὺς ἀνθροφόρους καρπούς. — Διατί ὅμως γοσταλγοῦμεν ἡμεῖς, ξένοι πρὸς τοῦτον καὶ πρὸς τὴν ἔξυμνοψέν την χώραν καὶ πρὸς αὐτὴν τέλος τὴν ζένην πατούδα του, ὅταν αὐτὸς ἐνθυμῆται τὴν οἰκογενειακὴν ἑστίαν, καὶ τοσοῦτον συγχρατάζόμεθα ὑπὸ τῆς μελωδικῆς αὐτοῦ φωνῆς, ὥστε μετ' ὀλίγον νὰ αἰρώμεθα ὑπὲρ τὴν γηίνην ταύτην ἀντίληψιν τῆς πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπης καὶ νὰ ἐπιζητῶμεν, ἀλλην, ἀπωτέραν πατρίδα, ὅπου η

*) Ιδε ἀρ. 23, σελ. 395—397.

ψυχή ήμῶν ἀκατασχέτως φέρεται; Διότι ἐκεῖ τείνει μυστηριώδες ὁ ποιητής, ἐν οὐρανοῖς ζῆτων τὸν τελευταῖον τῆς ποιήσεως του σταθμόν, καὶ διότι ἡ ψυχή τοῦ ποιητοῦ εἶναι σύνολον ψυχικῶν θρυψμάτων τῆς ὅλης ἀνθρωπότητος, θρυψμάτων ὃν ἐν μόνον θάνατοι ν' ἀποτελέσῃ τὴν ὅλην ήμῶν ψυχήν, παθαινομένην ὡς ἡ μία ἐκείνη καὶ μεγίστη τοῦ ποιητοῦ ψυχή.— Καὶ εἶναι ζένοι καὶ σήμαρον ἔτι πρὸς ήμᾶς, τοσοῦτον ἀπέχοντας χρονικῶς, οἱ φθόγγοι τῶν γραφικῶν φαλμῶν, ἀρ' οὖς συγκινεῖ μὲν ήμᾶς ἐν προσευχαῖς ὁ πόνος τῆς ἀμαρτίας τοῦ Προφητάντατος, θάση συγκινήσεις μέλλουσαν γενεὰν ἡ μεγαλοπρεπής, ὡς λέγει που ἀμυνήτως ὁ Γλάδστων, τῆς γραφικῆς ποιήσεως ἡ γλυκύτης; ὁ Goethe εἶναι κατ' ἔξοχὴν λυρικὸς ποιητής καὶ ὡς τοιοῦτος αὐτὸς ἀποτελεῖ τὸ κέντρον ἑκάστου ποιήματός του. Ἐάν αὐτὸς δὲν εἴχε τὴν ἀνωθεν ἐμφυσθείσαν εἰς τὴν ψυχήν του δύναμιν, δὲν θάση εἶχον καὶ τὰ ἔργα του τὴν γοντευτικὴν ἐκείνην δύναμιν, ηνθάν θυμάζομεν ἐν ἑκάστῳ στίχῳ, καὶ οὐδὲν ἄναπτερούμενος συνιπτάμεθα τῷ μεγάλῳ ποιητῇ. Τὸ ἀσύμφικτον δονεῖ τὰς ἡγούμενας τῆς ήμῶν, διότι αἰσθάνεται αὐτὸς ὅσον οὐδεὶς ἄλλος καὶ τὸ αἰσθημά του εὑρηται ἀκέραιον ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν του. Δὲν κρύπτεται ὡς ὁ ἐπικόδιος ποιητής ὑπὸ τὸν ὄγκον τῶν ἔξυμνουμένων γεγονότων, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ἀρχαγοειδῆ τῆς ἴδιας ἀτομικότητος πέπλον. Νομίζει δέ τις ὅτι αὐτὸς κρατεῖ τὸ σύρμα, ὅπερ μεταδίδει τὸν ψυχικὸν τυναγμὸν του εἰς ήμᾶς καὶ ήμεις διατιθέμενοι ὡς ἐκείνοις εἰμεθα ἔτοιμοι νὰ μεταγρύσωμεν τοὺς ἔξεγειρομένους πόθους εἰς τὸν πρῶτον τυχόντα γνώστην τῆς ποιήσεως του διὰ τῆς ἀναμνήσεως ἐνὸς μόνου στίχου του.

'Ελέχθη ὅτι ἡ ποίησις εἶναι ἔκφρασις πάθους ἔξεγερθέντος. 'Η βιρώνειος αὐτὴ ύστοις ἔφρασμέται ἀκεραία εἰς τὴν λυρικὴν ποίησιν καὶ μάλιστα τὴν ποίησιν τοῦ Goethe, διστις εἰπερ τις καὶ ἄλλος φείνεται κατατρυχόμενος δι' ὅλου τοῦ βίου ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ὅπως ἔφράζῃ τὸ βαρύνοντα τὴν ψυχήν του αἰσθήματα, ὅσον δὲ οὐδεὶς κατορθοῖ νὰ ὑποτυποῖ τὸ ἔφραζόμενον εἰς τέλειον καλλιτέχνημα. 'Αλλὰ εἰς τὸ ἔγκειται ἀρχ' γε ἡ αἰσθηματικὴ αὐτὴ βάσανος, εἰς ἣν ὑποβάλλεται ὁ ποιητής; 'Ο ποιητής, ἡ ἴδιας ἡ λυρικός, κατ' ἔξοχὴν δὲ ὁ Goethe, αἰσθάνεται ὅχι μὲν διαφόρως ἡ πᾶς τις ἄλλος κατὰ φύσιν ἀνθρωπος, ἀλλὰ βαθύτερον καὶ ὑπὸ πᾶσαν ἔποιην πλειότερον. Πολλὰ τινα παρέχονται τοὺς ὄφθαλμοὺς ήμῶν ἀπαρατήρητα, ἐνῷ λάμπουσιν ἵσως καὶ σπινθηρίζουσιν εἰς τὰ ὅμματα ἐκείνου, διστις ὅμως ἔχει καὶ τὴν ὑπεράνθρωπον δύναμιν νὰ κατατοπίζῃ τὸ βλέμμα της ήμῶν κατόπιν. ἐκεῖ ὅπου πρὸ στιγμῆς μὲν οὐδὲν διεκρίνονται, βλέπομεν δὲ νῦν καλειδοσκοπικὸν θέαμα ψυχικῶν παθήσεων. 'Απειροι τόνοι προσβάλλουσι τὴν ἀκοὴν ήμῶν καὶ οὐδένα καὶ ἐνωτίζεται ἡ ψυχή ήμῶν, ἐνῷ ἀρρητον ἀρμονίαν αἰσθάνεται ὁ ποιητής καὶ φάλλει αὐτὴν ὡς ὅλος χορὸς ἀγγέλων.

« Δυστυχεῖς εἴμεθα ήμεις οἱ αἰσθανόμενοι τόσον βαθέως, ἔλεγεν αὐτὸς ὁ εὐδαιμονέστατος νομιζόμενος Goethe κατὰ τὰ τελευταῖα τοῦ βίου του ἔτη, « δυστυχεῖς εἰμεθα, διότι ὅλον τὸν πόνον ὅλης ὄμοις τῆς ἀνθρωπό-

τητος φέρομεν εἰς τὴν καρδίαν μας καὶ διὰ τοῦτο ἵσως δικαιούμεθα ὁδυρόμενοι νὰ προκλῶμεν ὅλων τὰ δάκρυα ».

Πικρὸς εἶναι ὁ ἄρτος, οὗ γενονται οἱ ποιηταί. 'Ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ των ἦτορεις περιπάτους, μετ' ἀνθρώπων καὶ ἐν τῷ κόσμῳ, πανταχοῦ ἀγωνίζονται καὶ μονολογοῦσι, πρὸς ἔκπτους ἴδια ἀποτελούμενοι, διότι τὸ ἀνήσυχον τοῦτο ἔγω εἶναι τὸ ἀποτελοῦν τὴν εὐδαιμονίαν καὶ κακοδαιμονίαν αὐτῶν.

« Θά τὸ εἶπω, διότι πλέον δὲν κρατοῦμει»

λέγει ἐν συντριβῇ καρδίας ἀρρήτῳ ὁ ὑπερήφανος Goethe,

« Θά τὸ εἶπω, ὅτι βαρύθυμος ψάλλω πάντοτε καὶ τήκομαι καὶ ἑκάστη λέξις τῶν στίχων μου φάνεται — εἰτε μᾶλλον τεμάχιον αἰμάσσον ἔτι τῆς καρδίας μου, . . . καὶ ἀν θέλετε νὰ λάβητε ἴδεαν τῆς ὑπάρξεως μου, ίδετε τὰς καιούσας λαμπάδας, αἵτινες τοὺς ἄλλους φωτίζουσαι, ἀναλίσκονται αὐταί! . . . »

Οἱ Γερμανοὶ ἔχουσιν ἴδιον ὅρον πρὸς ἔκφρασιν ἐννοίας, ἥτις εἶναι μὲν ὅλως ζένη πρὸς τὸν ἀρτιγένητον ήμῶν πολιτισμόν, εἶναι δῆμως συμφυής πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν πάστης συγγρόνου φιλολογίας τῶν ἄλλων ἔθνων. — Weilischmerz ὄνομάζουσι τὴν μελαγχολικὴν ἐκείνην τοῦ νέου ὁμαντισμοῦ διάθεσιν, ἥτις πηγάζει ἀπὸ ήμειστα αἰσιοδόξου τινος ἀντιλήψεως τοῦ περὶ ήμᾶς κόσμου, μάλιστα δὲ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Διὰ βίου ἀγέλαστοι καὶ διὰ τοῦτο κορυφαῖοι ἀντιπρόσωποι τῆς ἀπέλπιδος ταύτης ἔν τε τῇ ποιήσει καὶ τῇ φιλοσοφίᾳ σχολῆς εἶνε, ὡς γνωστόν, ὁ 'Ιταλὸς ποιητής Leopardi, ὁ γερμανὸς φιλόσοφος Schopenhauer, ὁ ἡμέτερος Βύρων καὶ τὸ ἄλλο ἔκεινο μεμψύμοιρον τῶν Μουσῶν τέκνον, ὁ γάλλος Musset. — Δικαίως θά ἔλεγέ τις ὅτι ἡ κλασικῶς ἡρεμοῦσας τοῦ Goethe φυσιογνωμία θ' ἀπετελεῖ ἀντίθεσιν ἀπαραστάλεπτον ἐὰν ἡ εἰκὼν αὐτοῦ ἀνηρτάτο παρὰ τὰς τῶν προειρημένων ἐν τῇ αὐτῇ τῶν ποιητικῶν δαιμονίων πινακοθήκη. Καὶ δῆμως τὸ γέννημα ἐκεῖνο τῶν βορείων κλιμάτων εἶναι εὐπαθές καὶ θερμότερον πολλῶν μεσημεριῶν καρδίῶν καὶ ἡ εὐπάθεια αὐτὴ ἀκριβῶς εἶναι τὸ αἰώνιον ἀντικείμενον τοῦ ἴδιου ἄσματος. Νομίζει τις ὅτι ἔγεννήθη κυρίως διὰ νὰ σχολιάζῃ ἔκπτους καὶ ἔκπτὸν πειργάρων ν' ἀφήσῃ τὴν γραφίδα, διὰ νὰ κλείσῃ τοὺς ὄφθαλμούς του διὰ παντός.

« Όλα εἶναι ἡσυχα τριγύρω μου! Οὔτε τῶν δένδρων, οὔτε τῶν βουνῶν καὶ κορυφὴν ταράττει τῆς ἐσπερίας αὔρας ἡ πνοή. Καὶ τὰ πτηνὰ κάθηνται καὶ σιωπῶσιν εἰς τὸ δάσος. Καὶ σύ, ψυχή μου, ἀνήσυχος ψυχή μου, θά ἡσυχάσῃς μίαν ήμέραν. Ἐγειρόμητη ὀλίγην ὑπομονήν, καὶ θά ἡσυχάσῃς ὑστερον, ὅταν θά ἡσυχάσῃς διὰ παντός! . . . ».

Εἶναι σφαλερωτάτη ἡ ἀντιλήψις πολλῶν ἔτι κριτικῶν, ὅτι ὁ Schiller, τὸ ωχρὸν ἔκεινο τῆς ἀνάγκης θρέμμα, εἶναι ὑποκειμενικώτερος τοῦ ἀεικινήτου ἀμα καὶ γαληνίου Goethe, ὡς θά ἐφαίνετο τῷ ὄντι φυσικῶτερον.

Ο Schiller έχει την έμφυτον ρόπην νὰ βλέπη μακρόθεν τὰ ίδια αἰσθήματα καὶ πάθη καὶ διὰ τοῦτο ίσως δὲν κατορθοῖ ν' ἀκούσῃ μετ' ἐπαρκοῦς εὐχρινείας τοὺς παλμούς τῆς καρδίας του. Λείπει ἀληθῶς, ἡ τούλαχιστον δὲν ἔξισονται ποτὲ πρὸς τὴν τοῦ Göthe ἡ σφργώσα ἔκεινη ζωή, τὸ φωτεινὸν κέντρον, ἀτινα διακρίνουσι τὴν λυρικὴν ίδια ποίησιν καὶ εἰς τὰ μικρότατα τέλεια τεχνουργήματά της. Ἐνῷ ὁ Göthe, εὐρίσκεται ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κοχλάζοντος λέβητος τῶν ίδιων παθῶν καὶ αἰσθημάτων, ἀφ' ἑαυτοῦ ἀρύεται καὶ ἀμέσως καὶ ἔγγυθεν τὸν τύπον τῆς λεκτικῆς ἐκδηλώσεως, ὃν ἐπεξεργάζεται κατόπιν καὶ ἀποκρυσταλλοῖ ἡ ἐλευθέρα διάνοιά του. Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι αἱ ὠδίνες τῆς ἐν ἐμπνεύσει εὑρέσεως ἀκούονται καὶ κατὰ τὴν ἔκτελεσιν, ἡ δὲν ἔχει τῆς δημιουργικῆς ἐν τῇ καρδίᾳ πάλης διαφαίνονται καὶ ἐν τῇ διασκεπτικῇ τοῦ καλλιτεχνήματος ὑποτυπώσει, ἀλλ' ὅτι τὰ τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ ἔργα πρὸν ἡ ἐκπηδήσωσι ἀπὸ τοῦ πνεύματος, ὡς ἡ Ἀθηνᾶ ἀπὸ τῆς τοῦ Διὸς κεφαλῆς, λούνονται ἐν τῷ αἴματι τῆς καρδίας του, ὅπου καὶ ἐγεννήθησαν καὶ ηὔξθησαν πρὸ τῆς τελειώσεως.

Καὶ ὅμως ὁ ἀνήρ οὗτος θεωρεῖται καὶ εἶναι ὁ προάγγελος ἀμπα καὶ ἀρχηγέτης τῆς ἐλευθερίας τοῦ πνεύματος, διότι αὐτὸς εἶναι ὁ ἐπιχειρήσας καὶ ἀμιμήτως ἐπιτυχῶν νὰ ὑπαγάγῃ τὸ ἐπιστητὸν εἰς τοὺς νόμους τῆς ποιησεως, αὐτὸς ὁ καταλιπὼν ἡμῖν ἀθάνατα μνημεῖα ποιητικῆς ἐρμηνείας τῆς φύσεως, αὐτὸς ὁ συγδυάσας τὴν ἔρευναν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως πρὸς τὴν ἔρευναν αὐτῆς τῆς φύσεως τοῦ περὶ ἡμᾶς κόσμου. Τίς ἀγνοεῖ ὅτι τὰς μεγίστας ἐν τῃ ἀστρονομίᾳ, τῇ βιοτανικῇ, τῇ θεωρίᾳ τῶν χρωμάτων ἀνακαλύψεις καὶ ἐφευρέσεις παρηκολούθει καὶ ὑποδοθεῖ μετ' ἀδιαπτώτου προσοχῆς καὶ καταπλικτικῆς ἐπινοίας, ἔξεθετε δὲ κατόπιν τὰ θαυμάσια πορίσματα τῶν ἔργασιῶν καὶ μελετῶν του ἐν ποιητικαῖς ἀλληγορίαις, ὃν ἡ κλασικὴ χάρις ἔμεινεν ἀπαραμείωτος καὶ εἰς τὰ λαμπρὰ τοῦ εἰδοῦς πεζογραφήματα; Ή ἐπιστήμη εἶχεν ἀποτελέσει ἥδη τὸ κυριώτατον μέλημα τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, ἀνενδότως δὲ ὁ Göthe ἀφιερώθη εἰς τὴν παράστασιν τῶν κρατουσῶν θεωριῶν εἴτε ἐκμεταλλεύμενος χαρέσσας τῆς ἐλληνικῆς μυθολογίας προσωποποιήσεις, εἴτε εἰςδύνων εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ καὶ ἀνασταλεύων ἔθνικὰς ἐκ τοῦ μεσαιωνικοῦ παραδόσεις, διὰ τῆς μαγικῆς του φαντασίας εἰς ἀπαράμιλλα μεταβληθείσας περὶ φύσεως, θεοῦ καὶ ἀνθρώπων διδάγματα. Καὶ ὅταν ἔκλεισε τοὺς ὄφθαλμούς του, πλειον φῶς, πλειον φῶς ἔζητησεν εἰς τὸ σκότος τοῦ θανάτου, διότι αὐταὶ ἡσαν αἱ τελευταῖαι λέξεις τοῦ μετὰ μειδιάματος μυστηριώδους ἐκπνεύσαντος ποιητοῦ.

«Les dieux s' en vont!» «Δέν μένουσιν οἱ θεοὶ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ!» ἀναφωνεῖ ὁ μέγας Heine ἐν τῇ λαμπρᾷ ἔκεινη ἱστορικῇ σκιαγραφίᾳ τῆς γερμανικῆς φιλολογίας, ὅταν μετὰ θάμβου ἀποχαιρετίζει τὸν ἡμέτερον ποιητὴν θνήσκοντα.

Δικαίως ἔξελαβε καὶ ὠνόμασε ἥρωα τὸν ἄνδρα ἔκεινον, πρὸς τὸν ὄποιον δὲν ἔτολμησε ν' ἀγαθέψῃ ὅταν τὸ

πρῶτον καὶ ὑστατὸν συνήντησεν αὐτὸν ἐν Βεζύμαρῃ. — Διότι ἂν ποτε, ὡς ἐλέχθη ἥδη, προσήρχοντο εἰς τὸν ναὸν τῆς μεγαλοφύΐας ἀπαξάπαντες παντὸς ἔθνους καὶ πάσης ἐποχῆς οἱ ποιηταὶ καὶ περὶ ἀριστείων ἡγωνίζοντο, τὴν μὲν δάφνην τῆς ἐπικῆς ποιησεως ὄμοιθύμως θὰ προσέφερον βέβαια εἰς τὸν θεῖον "Ομηρον καὶ θὰ ἡκούετο μιᾷ φωνῇ ψαλλόμενον ἀρμονικώτατα ἐκ τῶν μελιρρύτων αὐτῶν στομάτων τὸ προσφωτὸς ἐπιγεγραμμένον ἐν τῇ εἰκόνι ταύτη, «εἰς "Ομηρος, ἐν ἀθανάτοισι σεβέσθω,» — ἵσως τὸν στέφανον τῆς δραματικῆς ποιησεως θὰ ἐλάμβανον ἀπὸ Ἑλληνικῶν χειρῶν ὁ Σατίπηρ, ἀναμφισβητήτης ὅμως θὰ ἐπεδικάζετο τὸ γέρας τῆς λυρικῆς ποιησεως τῷ Ὄλυμπιῷ Göthe.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Δ. ΓΙΑΝΝΟΥΛΑΤΟΣ

ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΑΥΓΟ.

Α'.

«Τί χάρι πώχει τὸ αύγο τὸ κοκκινοδαμμένο!
ἀπὸ δύο πράγματα ιερά,
τὴν ἐντροπὴν καὶ τὰ χαρά,
τὸ χρῶμα ἔχει παρμένο!»

... Χθὲς βράδυ ποῦ τὰ λόγια αὐτὰ μονάχη μου λα-
[λοῦσα],
παραμυθάκι μυστικό,
ποῦ μοιάζει ονειρο γλυκό,
ς' ταύτι μου εἰπ' ή Μοῦσα.

·Ακοῦστε ἀν θέλετε, ταύγα τὰ κόκκινα πρὸν πιάστε.
καὶ ὅταν αύριο τὴν αύγη
θὲ νὰ τὰ σπάνετε γοργοί,
νὰ τὸ γλυκοθυμᾶστε!

Β'.

Μεγάλο Σάββατο βραδιά· ή δύσι φοδοδάφει
τάρην σπιτάκιά του βουνοῦ,
καὶ μέσ' ἐς τὰ βάθη τούρανοῦ
χιλιαῖς εἰκόνες μαγικαῖς μὲ φλόγες χρυσοδιογάφει.

Δαλοῦνε μ' ἀναστεναγμὸ τάγέρι μὲ τὸ κῦμα.
μέσ' τὴν θλιψμένη τους φωνὴν
θαρρεῖς ή φύσι πᾶς θρηνεῖ
τὸ Σταυρωμένο Πλάστη της ποῦ κοίτεται ἐς τὸ
[μηνῆμα]!

Μέδα ἐς τῆς πόλις τὸν πλατὺν καὶ σκονισμένο δρόμο
γυρνάει ζήτουλας φτωχός,
ἔρημος, ξένος, μοναχός,
γέρος μὲ κάτασπρα μαλλιά, μὲ τὸ σακκί ἐς τὸν ὄμο.